

and quantity (Bespalko, 1971).

The definition of the formulated criteria for determining the level of formation of professional competence in the preparation of future family doctors is given, namely: motivational, cognitive, pragmatic and self-regulatory, which were allocated during the research on the basis of expert interviews in focus groups. On the basis of the analyzed educational programs in the specialty "General Practice-Family Medicine" (the direction of training "Medicine"), working programs of disciplines, normative documents, the state standard of higher medical education, educational-professional programs of the field of knowledge "Health", specialty "222 Medicine" specialization "General practice – family medicine", curricula and programs of the specialization cycle "General practice-family medicine". The definition of indicators and levels of formation of professional competence of future family physicians is described. As a result, three main levels of professional competence of future family physicians were identified: high, medium and low. At each of the described levels a system of necessary knowledge, skills and abilities for carrying out of the future professional activity is offered.

It was determined that the main criteria for measuring the professional competence of future family doctors is the ability of the student to self-improvement for each of the described criteria, which will contribute to the higher formation of procedural characteristics of the professional activity of a general practitioner (family doctor) during future day-to-day work. The generalized indexes of professional competency of future family physicians according to each criterion presented in the article are highlighted. Different aspects of the manifestations of the formation of the stability of the acquired skills and skills, as well as the development of personal skills, which should be owned by the future family physician in accordance with the determinable level of the formation of professional competence in the process of mastering specialized disciplines in the specialty "General Practice-Family Medicine" (the direction of training "Medicine")

Keywords: future family doctor, professional competence, criteria of formation of professional competence of future family physicians, indicators, levels of formation of professional competence of future family physicians.

УДК 378.011.3-051:81'243

Торубара О. А.

СУЧАСНІ СПОСОБИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті описується структура та зміст інструментів фахової самодіагностики майбутнього вчителя ІМ – Cambridge English Teaching Framework та Рамки безперервного професійного розвитку вчителів. Автор обґрунтовує можливості використання даних документів задля створення індивідуальної траєкторії професійного зростання молодого педагога з метою формування його професійної майстерності.

Ключові слова: професійна майстерність, майбутній вчитель іноземних мов, Рамка професійного розвитку, кваліфікаційна категорія, дескриптор.

Сьогодні висуває нові вимоги до професійної підготовки вчителя ІМ. В процесі усвідомлення нової сутності вчительської професії запорукою формування професійної майстерності тепер визнають не стільки доступність необхідного інформаційного простору задля озброєння майбутніх фахівців готовими знаннями, скільки їх забезпечення способами здобуття, осмислення

та використання знань в нових умовах, формування та розвиток життєво необхідних умінь. Освіту сьогодні слід розглядати не як сформований результат після закінчення ЗВО, а як безперервний процес самовдосконалення та саморозвитку фахівця впродовж цілого життя. Таким чином, аналіз та рефлексія, самооцінювання та самодіагностика з метою створення власної траєкторії професійного зростання є одним з дієвих способів формування професійної майстерності майбутнього вчителя ІМ. Підвищення якості педагогічної підготовки передбачає розвиток вміння користуватись інструментами для вимірювання рівня власної фахової підготовки як путівника для планування подальшого удосконалення професійної компетентності.

Актуальними для наукового пошуку в цьому контексті є 1) вивчення спектру інструментів фахової самодіагностики вчителя ІМ; 2) дослідження їхніх порівняльних характеристик; 3) визначення ефективних способів вибору форм та шляхів професійного зростання майбутнього педагога-філолога.

Отже, **метою статті** є опис структури та аналіз змісту таких інструментів формування професійної майстерності майбутніх вчителів ІМ як Cambridge English Teaching Framework та Рамки безперервного професійного розвитку вчителів.

Для досягнення мети було досліджено праці вітчизняних вчених В. Базуріної, М. Нечепоренко, Л. Пуховської [1, 2, 3]. Аналіз сучасних наукових розвідок свідчить про наявність глибокого інтересу науковців до проблеми формування готовності вчителя ІМ до професійно-особистісного саморозвитку. Ми також вивчили низку нормативних документів вітчизняних та європейських освітніх організацій. Так, у Галузевому стандарті вищої освіти освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра за кваліфікацією вчителя німецької, англійської мов і зарубіжної літератури відображено вимоги до компетентності та соціально-важливих якостей сучасного вчителя іноземних мов, серед яких "... вміння аналізувати досвід роботи, здійснювати самоконтроль, самооцінку, саморегуляцію, виділяти та переборювати недоліки у професійній діяльності". Отже, суспільний поступ спонукає сучасного вчителя ІМ до безперервної самоосвітньої діяльності, яку слід розпочинати вже на початковому етапі педагогічної кар'єри. Підґрунтям успішного формування професійної майстерності майбутніх вчителів ІМ може стати запровадження у навчально-виховний процес ЗВО новітніх освітніх технологій та інструментів.

Один з таких інструментів – **Cambridge English Teaching Framework (CETF)**. Користуючись рамкою, педагог може визначити свій поточний рівень, професійні потреби та спланувати свій професійний розвиток, адже в рамках реформи Нової Української Школи, вчителю дається свобода створення траєкторії власного професійного розвитку і вибору форм та шляхів його здійснення. Рамка визначає дескриптори професійної діяльності вчителів у таких сферах:

- Учні і навчання (Learning and the Learner);
- Викладання, навчання та оцінювання (Teaching, Learning and

Assessment);

- Уміння користуватися мовою (Language Ability);
- Знання мови та мовна обізнаність (Language knowledge and Awareness)
- Професійний розвиток і цінності (Professional Development and Values).

Основні кваліфікаційні категорії, що розглядаються у документі:

1. Базовий (Foundation);
2. Зростаючий (Developing);
3. Досвідчений (Proficient);
4. Експерт (Expert).

Чотири етапи від “базового” до “експерта” характеризуються поступовим розширенням розуміння психологічних особливостей навчального процесу, методики навчання ІМ, володіння мовним та мовленнєвим інструментарієм через ширший та складніший спектр ситуацій і контекстів.

Документ розрахований на широке коло освітян: учителів всіх категорій, адміністративних працівників навчальних закладів, методистів, керівників органів управління освітою та всіх, хто дотичний до процесу підготовки та професійного розвитку вчителів. Проте, саме студентам, які опановують професію, буде особливо корисно співставити рівень розвитку власної професійної компетентності з дескрипторами кожної із описаних сфер “базової” кваліфікаційної категорії.

Так, в сфері “Учень і навчання” передбачається, що вчитель “розуміє основні теорії вивчення предмета та їхній вплив на процес навчання. Розуміє концепцію навчальної автономії учнів та її вплив на навчання та учіння”

Сфера “Викладання і оцінювання” вимагає від вчителя на базовому рівні таких вмінь: “планувати і проводити прості уроки з базовим розумінням навчальних потреб учнів, використовуючи ключові прийоми навчання. Використовувати наявні тести та базові типи оцінювання для сприяння навчанню”.

В категорії “Професійний розвиток і цінності” такий учитель “бере участь у взаємовідвідуванні задля власного професійного розвитку. З допомогою планує власний професійний розвиток.”

У сфері “Уміння користуватися мовою” базовий рівень описаний таким чином: “Надає вірні приклади мовних зразків, які викладаються на рівнях А1 і А2. Навчає доступною для учнів мовою”.

Категорія “Знання мови та мовна обізнаність” вимагає від вчителя-початківця таких навичок та вмінь: “правильно відповідає на прості запитання учнів, використовуючи навчальні посібники”.

Оцінювання власних потреб є важливим елементом професійного розвитку, тому для встановлення поточного рівня компетенцій в кожній із сфер майбутній вчитель може пройти самодіагностику, скориставшись Cambridge English Teaching Framework або звернутись за допомогою до більш досвідченого спеціаліста.

Педагогічна практика в школі надає широкі можливості консультування з досвідченими вчителями ІМ, керівником педагогічної практики, вчителями-методистами, тощо. Однією із складових визначення рівня професійної майстерності майбутнього вчителя є спостереження за ходом уроку з

подальшим обговоренням та аналізом. В якості практиканта студент, який планує та проводить урок, осмислює свою роль на уроці в якості вчителя, аналізує свої сильні сторони та ті, які потребують удосконалення. Аналіз уроку колегою-професіоналом або керівником практики виконує в цьому випадку функцію професійної допомоги майбутньому вчителю у його/її подальшому розвитку та формуванні професійної майстерності.

Хоча план уроку розробляється вчителем у довільній формі, на його основі здійснюється аналіз уроку в цілому. Цілісна оцінка якості уроку передбачає розгляд змісту плану-конспекту уроку, самоаналіз уроку і співбесіду з майбутнім учителем. Основними та обов'язковими компонентами є відповідність конкретного уроку основним вимогам, які обумовлені цілями, змістом і технологіями навчання. До таких вимог відносяться: цілеспрямованість уроку, його структурна цілісність і змістовність, зворотній зв'язок та оцінювання.

Рефлексія [5, с. 34] є невід'ємним і найважливішим компонентом професійного розвитку майбутніх вчителів. Це інтегральне особистісне утворення, що забезпечує:

- процеси самопізнання, самооцінки, самоінтерпретації, самоаналізу власних знань, поведінки та переживань у контексті педагогічної діяльності;
- усвідомлення того, як його сприймають та оцінюють інші суб'єкти навчально-виховного процесу;
- розв'язання професійних суперечностей через їх усвідомлення, осмислення й переосмислення;
- вибір та оцінку адекватної стратегії професійної діяльності.

Задля самоаналізу власного уроку можна використати перелік питань:

- Які цілі уроку я визначив/ла?
- Які результати я очікував/ла?
- Учні досягли цих результатів?
- Що засвідчує їхні досягнення?
- Яких результатів учні не досягли, чому?
- Що найкраще вдалося на уроці, чому?
- Що б можна було змінити, зробити інакше?
- Що є моїми сильними сторонами і які уміння потрібно розвивати?

На початку професійної діяльності після завершення програми фахової підготовки у вищому навчальному закладі учитель/вчителька отримує кваліфікаційну категорію "спеціаліст". Знання та уміння випускника вимірюються ВНЗ. Розроблена Британською Радою в Україні та Міністерством освіти і науки України **Рамка безперервного професійного вдосконалення вчителів іноземних мов** є ще одним інструментом такого оцінювання та, відповідно, одним із способів формування професійної майстерності майбутнього вчителя ІМ, оскільки описує професійну поведінку вчителів різних кваліфікаційних категорій від спеціаліста до спеціаліста вищої категорії.

Цей документ визначає складові професійної діяльності вчителя/вчительки кваліфікаційної категорії "спеціаліст" у таких сферах

діяльності: планування уроків та курсів; розуміння учнів; організація уроку; евалюація та оцінювання навчальних досягнень; знання предмета та методики його викладання; керування власним професійним розвитком.

У межах кожної сфери діяльності до дескрипторів розроблені показники, які конкретизують, деталізують та засвідчують професійні знання, уміння та ставлення вчителів. Для кращого розуміння змісту дескриптора або показника Рамка вміщує довідник окремих понять з тлумаченнями до них [5].

В межах нашого дослідження був проаналізований перелік професійних знань, вмінь та навичок кваліфікаційної категорії “спеціаліст”, як прикінцевий рівень для випускника ЗВО та початковий для шкільного вчителя.

Так, плануючи уроки та курси, вчитель-початківець має враховувати навчальні потреби учнів задля досягнення результатів учіння, зазначених у програмі, тобто бути обізнаним в компетентнісному підході. Таке навчання в результаті призведе до сформованої здатності учня/учениці успішно діяти в навчальних і життєвих ситуаціях, нести відповідальність за свої дії та вчинки.

Цілі та задачі уроку, а також конкретний навчальний контекст мають слугувати основним фактором оцінювання та відбору навчальних матеріалів. Планування етапів уроку та необхідного часу для кожного з них спеціалісту слід здійснювати, передбачаючи можливості моніторингу та зворотнього зв'язку задля забезпечення систематичного розвитку практичних умінь учнів. Способи взаємодії для різних видів діяльності на уроці, а також труднощі, з якими можуть зіткнутися учні, слід також брати до уваги. Наступні уроки плануються з урахуванням рефлексії над попередніми.

Компетентність у сфері “Розуміння учнів” також передбачає певний перелік навичок та вмінь. Так, вчитель кваліфікаційної категорії “спеціаліст” повинен бути спроможним визначити навчальні потреби учнів та задовольнити їх, розуміє основні теорії вивчення предмета та їхній вплив на процес навчання, рефлексує над процесами вивчення предмета учнями, свідомо спрямовує їхню роботу на позитивний результат.

Такий вчитель має залучати учнів до різноманітних способів учіння, щоб допомогти їм у розвитку власних навчальних стратегій. Він навчає доступною для учнів мовою та надає поради учням щодо організації та ефективного управління своїм учінням. Психологічні та соціальні чинники, що впливають на поведінку учнів, враховуються також під час планування та навчання. Вчитель-спеціаліст розуміє концепцію навчальної автономії учнів та її вплив на навчання та учіння, скеровує учнів у пошуку та використанні навчальних ресурсів як на уроках, так і в позаурочний час, ідентифікує індивідуальні навчальні труднощі учнів та опікується різними категоріями учнів з особливими освітніми потребами під час планування та навчання.

Вчитель-спеціаліст має бути вмілим організатором, оскільки він створює умови та забезпечує відповідні засоби для учіння на уроці, використовуючи чіткі інструкції та дотримуючись точного розподілу часу. Такий вчитель організовує та скеровує взаємодію на уроці у відповідності до навчальних цілей та способів сприймання навчального матеріалу учнями. Обсяг мовлення вчителя повинен бути збалансованим щодо обсягу мовлення учнів. Вчитель такого рівня кваліфікації вміє виявляти проблеми в поведінці учнів та

адекватно вирішувати їх; забезпечує належний зворотний зв'язок з учнями; використовує навчальні ресурси та інформаційно-комунікаційні технології для сприяння учінню.

В наступній категорії “Евалюація та оцінювання навчальних досягнень” перелічені такі вміння та навички педагога [5]:

- використовує різні типи оцінювання відповідно до навчального контексту;

- відстежує, діагностує, узагальнює помилки та труднощі учнів і враховує висновки в організації навчального процесу та оцінюванні;

- використовує широкий діапазон прийомів виправлення помилок та усунення труднощів в усному та писемному мовленні/письмових записах учнів і надає конструктивні відгуки або пояснення;

- допомагає учням зрозуміти свої помилки та знайти шляхи їх усунення;

- розвиває в учнів здатність до самооцінювання їхнього прогресу та навчальних досягнень із застосуванням тверджень “Я знаю”, “Я умію”, “Я можу”;

- використовує існуючі критерії для оцінювання прогресу та навчальних досягнень учнів;

- добирає завдання з різних джерел для перевірки навчальних досягнень учнів відповідно до Державних стандартів, за потреби адаптує чи доповнює матеріал;

- адмініструє, перевіряє та коментує тести вчасно та належним чином, а також веде чіткий облік оцінок.

В розділі “Знання предмета та методики його викладання” вміщено детальний перелік складових методичної компетентності педагога-початківця, серед яких вимога мовного рівня B2/C1 відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти.

Сфера “Керування власним професійним розвитком” описує можливі способи формування та розвитку професійної майстерності молодого вчителя такі як саморефлексія, співпраця з колегами, обмін досвідом та ідеями, участь у заходах, що сприяють професійному розвитку.

Отже, перелічені в Рамці безперервного професійного вдосконалення вчителів IM та Cambridge English Teaching Framework складові професійної діяльності вчителя/вчительки кваліфікаційної категорії “спеціаліст” можуть бути використані майбутніми вчителями IM не лише для визначення професійних потреб для вибору змісту, видів та форм професійного розвитку, а й для планування власного фахового зростання та здійснення самоосвітньої діяльності. Як спосіб формування професійної майстерності ці документи можуть використовуватись вищими навчальними закладами для розробки навчальних планів і програм, програм педагогічної практики майбутніх вчителів IM, програм підсумкової атестації здобувачів вищої освіти. Адміністрація загальноосвітніх навчальних закладів може скористатись ними з метою розробки програми наставництва задля забезпечення якісної адаптації молодого спеціаліста до професійної діяльності.

Використана література :

1. Базуріна В. М. Професійна підготовка вчителів іноземних мов у Великій Британії : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Ж., 2006. 234 с.
2. Нечепоренко М. А. Формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2019. 290 с.
3. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у західній Європі: спільність і розбіжності : монографія. Київ : Вища школа, 1997. 180 с.
4. Рамка безперервного професійного розвитку вчителів <http://www.britishcouncil.org.ua/year-of-english/updates/blog/professional-framework-teachers>
5. Рамка безперервного професійного розвитку вчителів http://ippobuk.cv.ua/images/2017/2017-10/inoz_m/ramka_usi_predmety_09.12.2016.pdf
6. Система професійного вдосконалення вчителів іноземної мови <https://training.linguist.ua/cambridge-english-teaching-framework-cetf/>
7. Cambridge English Teaching Framework <https://www.cambridgeenglish.org/teaching-english/professional-development/cambridge-english-teaching-framework/>
8. How and why the framework was developed <https://www.cambridgeenglish.org/blog/how-and-why-the-framework-was-developed/>

References :

1. Bazurina V. M. Profesiina pidhotovka vchyteliv inozemnykh mov u Velykii Brytanii : dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01. Zh., 2006. 234 s.
2. Necheporenko M. A. Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov do profesiino-osobystisnoho samorozvytku : dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Ternopil, 2019. 290 s.
3. Pukhovska L. P. Profesiina pidhotovka vchyteliv u zakhidnii Yevropi: spilnist i rozbizhnosti : monohrafiia. Kyiv : Vyscha shkola, 1997. 180 s.
4. Ramka bezperervnoho profesiinoho rozvytku vchyteliv <http://www.britishcouncil.org.ua/year-of-english/updates/blog/professional-framework-teachers>
5. Ramka bezperervnoho profesiinoho rozvytku vchyteliv http://ippobuk.cv.ua/images/2017/2017-10/inoz_m/ramka_usi_predmety_09.12.2016.pdf
6. Systema profesiinoho vdoskonalennia vchyteliv inozemnoi movy <https://training.linguist.ua/cambridge-english-teaching-framework-cetf/>
7. Cambridge English Teaching Framework <https://www.cambridgeenglish.org/teaching-english/professional-development/cambridge-english-teaching-framework/>
8. How and why the framework was developed <https://www.cambridgeenglish.org/blog/how-and-why-the-framework-was-developed/>

ТОРУБАРА О. А. Современные способы формирования профессионального мастерства будущих учителей иностранных языков.

В статье описывается структура и содержание инструментов профессиональной самодиагностики будущего учителя ИМ – Cambridge English Teaching Framework и Рамки непрерывного профессионального развития учителей. Автор обосновывает возможности использования данных документов ради создания индивидуальной траектории профессионального роста молодого педагога с целью формирования его профессионального мастерства.

Ключевые слова: профессиональное мастерство, будущий учитель иностранных языков, Рамка профессионального развития, квалификационная категория, дескриптор.

TORUBARA O. I. Modern methods of forming of professional trade of future teachers of foreign languages.

The article describes the structure and content of the future foreign language teachers' tools for professional self-evaluation like Cambridge English Teaching Framework and Continuous Professional Development Framework for Teachers. The author substantiates the possibilities of using these documents to create an individual trajectory of young teachers' professional growth in order to

form their professional skills.

Keywords: professional skills, future foreign language teacher, Professional Development Framework, qualification category, descriptor.

УДК 378.011.3-051:80]:37.091.33:004

Певсе А. А.

ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗВО ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ

У статті розглядаються загальні питання побудови мережевого інформаційно-навчального середовища вищого навчального закладу. Дається визначення інформаційно-освітнього простору, інформаційно-освітнього середовища та інформаційно-навчального середовища ЗВО. Проводиться аналіз аспектів його використання в процесі формування інформаційної культури майбутніх учителів-філологів.

Освітній простір розуміється як сукупність всіх навчальних закладів в системі освіти, що зв'язані певними стосунками та підкоряються одним законам. Студент у цьому випадку винесений за рамки освітнього простору. Поняття "освітнє середовище" є більш вузьким, його визначають як середовище функціонування конкретної освітньої установи, конкретне середовище навчального закладу, що представляє собою сукупність матеріальних, просторово-предметних і соціальних чинників та міжособистісних стосунків. Всі вищенаведені чинники взаємопов'язані, доповнюють та збагачують один одного і впливають на кожного суб'єкта освітнього середовища. Він також може визначатися як освітня система. Обґрунтованість такого розуміння освітнього простору полягає в тому, що він визначається і існує лише усередині освітнього процесу в чітких просторово-часових границях. Освітній процес здійснюється за жорстким розкладом та є закінченою і невід'ємною частиною навчального процесу, що вирішує певні дидактичні завдання і має низку інших ознак, характерних для освітньої системи.

Освітнє середовище – це якісно новий історичний і логічний рівень організації системи освіти, що зберігає спадкоємність як щодо інноваційних форм організації навчального процесу, таких як трудова школа, міжпредметні зв'язки, інтегровані курси, так і щодо такої традиційної, класичної форми, як навчальний предмет. Освітнє середовище є конструктивною відповіддю на одне з основних питань сучасної педагогіки – про зв'язок освіти, науки і культури.

Вивчення інформаційного середовища відбувалося в різних напрямках, серед яких можна виділити три основні: інформаційне середовище як діяльність; інформаційне середовище як система форм комунікації, що історично склалися; – інформаційне середовище як інформаційна інфраструктура, створена суспільством для здійснення комунікативної діяльності в масштабах, що відповідають рівню розвитку цього суспільства (видавництва, бібліотеки, інформаційні центри, банки даних, засоби масової інформації тощо). У аспекті цієї проблеми можна виділити три найбільш значимих напрями у вітчизняній педагогіці: 1) розуміння системи освіти як культуродоцільного та культууроутворюючого середовища, малої культури, культурного мікрокосму; 2) перехід від знанневої до особистісно-розвиваючої, особистісно орієнтованої парадигми; 3) значне підвищення загальної методологічної культури педагогіки, диференціація емпіричного і теоретичного мислення, можливість проведення